

SIF's Grønlandsskrifter nr. 27

Trivsel og sundhed blandt folkeskoleelever i Grønland

**- resultater fra skolebørnsundersøgelsen HBSC
Greenland i 2014**

SIF's Grønlandsskrifter nr. 27

Trivsel og sundhed blandt folkeskoleelever i Grønland - resultater fra skolebørnsundersøgelsen HBSC Greenland i 2014

Birgit Niclasen

Copyright © Statens Institut for Folkesundhed, København 2015

Uddrag, herunder figurer, tabeller, citater er tilladt mod tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende publikation bedes tilsendt.

Forsidefoto: Cecilia Petrine Pedersen

Tryk: Scandinavian Book A/S

Opslag: 150

Publikationen kan købes ved henvendelse til:

Statens Institut for Folkesundhed

Øster Farimagsgade 5A, 2.

1353 København K

sif@si-folkesundhed.dk

www.si-folkesundhed.dk

Departementet for Sundhed og Infrastruktur

Box 1160

3900 Nuuk

bivn@nanoq.gl

www.naalakasuisut.gl

ISBN: 978-87-7899-300-7

E-ISBN: 978-87-7899-301-4

ISSN: 1601-7765

Pris: 150 kr.

Forord

Den første Health Behaviour in School-Aged Children (HBSC) undersøgelse blev gennemført i Grønland i 1994. Undersøgelsen i 2014 markerede dermed også 20 året for Grønlands deltagelse i det internationale HBSC samarbejde.

HBSC Greenland er den eneste landsdækkende undersøgelse af skolebørns helbred og sundhedsvaner i Grønland og udgør en hjørnesten for vores viden om børn og unges sundhed. Undersøgelsen har været med til at sætte fokus på mange vigtige og til tider også ømme områder fra den virkelighed vores børn og unge lever i. Af nogle få kan nævnes mobning, at opleve sult, sociale forskelle i sundhed og i denne rapport sammenhængen mellem at opleve sig støttet af lærer og klassekammerater for oplevelsen af at gå i skole, og for sundhed og sundhedsadfærd på andre områder.

HBSC undersøgelsen giver et bredt billede af børn og unges virkelighed - som de selv oplever den. Det er nok undersøgelsens største styrke, at den ikke kun interesserer sig for risikoadfærd, men også forsøger at se på, hvad der ligger bag adfærden. For kun gennem brug af denne viden kan forebyggelsesinitiativer få succes. Verdenssundhedsorganisationen (WHO) støtter netop HBSC undersøgelsen, for at den skal danne baggrund for forebyggende og sundhedsfremmende initiativer i de enkelte lande. Vi håber, at denne rapport vil få den samme betydning for Grønland.

HBSC Greenland bidrager både til den lokale, nationale og internationale viden om børns sundhed og sundhedsadfærd. Lokalt ved at sende skolerapporter til de deltagende skoler. Rapporterne er en tak til skolerne, men er også tænkt som inspiration og hjælp til det sundhedsfremmende arbejde på de enkelte skoler. Nationalt ved at være med til at monitorere Inuuneritta 2013-2019 sammen med de løbende befolkningsundersøgelser blandt voksne. Internationalt gennem deltagelse i det internationale forskningsnetværk og ved at stille data til rådighed for dette og for den internationale rapport, der udgives af WHO.

God læselyst.

Julie Præst Wilche
Departementschef
Departementet for Sundhed
Grønlands Selvstyre

Peter Bjerregaard
Professor
Statens Institut for Folkesundhed
Syddansk Universitet

Indholdsfortegnelse

Resume	7
1. HBSC undersøgelsen	29
2. Skolen og skoletrivsel	37
3. Sygdom, symptomer, helbred og livskvalitet	61
4. Motion og bevægelse i hverdagen	79
5. Kost, måltidsvaner og tandsundhed	91
6. Kropsopfattelse og vægtkontrol	113
7. Rygning	123
8. Rusmidler - alkohol, hash og snifning	133
9. Vold i elevernes liv - mobning og slagsmål	159
10. Social ulighed - den skæve fordeling	177
11. Social trivsel i skolen, ulighed, subjektivt velbefindende, mental sundhed - og Robusthedsprojektet	193
Litteratur	201
Bilag 1. Deltagelsen i undersøgelsen i 2014	213

9. Vold i elevernes liv - mobning og slagsmål

Af Cecilia Petrine Pedersen og Birgit Niclasen

Vold har mange ansigter og kan være alt fra psykisk vold, fysisk vold, seksuel vold til materiel og økonomisk vold. I HBSC undersøgelserne belyses de voldelige aspekter i elevernes liv gennem spørgsmål om mobning og deltagelse i slagsmål.

Mange forebyggende tiltag er blevet iværksat for at nedbringe den høje forekomst af vold, som er blevet belyst i politiets rapporter og i flere befolkningsundersøgelser blandt børn og voksne i Grønland (Pedersen and Bjerregaard, 2012, Politiet i Grønland, 2013, Niclasen & Bjerregaard (eds), 2012, Bjerregaard and Dahl-Petersen, 2008).

I 2013 igangsatte Naalakkersuisut en national indsats mod vold og en national strategi og handlingsplan mod vold i 2014-2017 blev fremlagt i 2014 (Naalakkersuisut, 2014). Handlingsplanen har til hensigt yderligere at styrke koordinering og videreudvikling af de igangværende tiltag. Af eksisterende forebyggende indsatser kan nævnes politiets kriminalpræventive indsats *"Samtale i stedet for vold"*, som er et todages kursus på 8. klassetrin i folkeskolen. Undervisningsmaterialet *"Trin for trin"* er tilgængeligt for skolerne og har til formål at udvikle sociale og følelsesmæssige kompetencer hos børn og unge. I løbet af 2011 og 2012 blev *"Kammagiitta- Fri for mobberi"* implementeret i børnehaver og indskolingen i Grønland. Programmet har til hensigt at forebygge mobning ved at styrke børns sociale kompetencer.

Mobning

Mobning kan antage mange former; man taler om mobning af både en verbal, social, fysisk, materiel og digital karakter og mobning kan foregå både direkte og indirekte. Undersøgelser har blandt andet vist, at der er sammenhæng mellem mobning og faglig præstation i skolen, fysiske og psykiske symptomer, og selvdestruktive handlinger (Pellegrini, 2004, Schnohr and Niclasen, 2006, Fisher et al., 2012). Tidligere HBSC undersøgelser i Grønland har vist, at mobning er et relativt udbredt fænomen blandt børn og unge (Schnohr and Niclasen, 2006, Niclasen et al., 2007, Niclasen & Bjerregaard (eds), 2012). I 2006 var forekomsten af mobning i Grønland blandt den højeste i en sammenlignelig undersøgelse af skolelever i 40 lande (Craig et al., 2009).

Et studie, der bygger på HBSC undersøgelserne, viste at børn og unge involveret i mobning rapporterer om højere forekomst af risikoadfærd, såsom rygning og indtag af alkohol end andre elever (Schnohr and Niclasen, 2006). Samme undersøgelse viste en sammenhæng mellem dårligt selvvurderet helbred, ondt i maven og søvnproblemer både blandt dem, der blev mobbet, og dem, der mobbede andre, samt at elever, der var involveret i mobning, ikke trivedes i skolen (Schnohr and Niclasen, 2006).

Der indgik 3 spørgsmål om mobning i undersøgelsen. Det ene handlede om at blive mobbet i skolen, det andet om at mobbe og som noget nyt indgik et spørgsmål om digital mobning.

Spørgsmålene om mobning blev indledt af følgende definition af mobning: *"Mobning er når en eller flere elever siger eller gør ubehagelige ting over for en anden. Det er også mobning, når en elev drilles gentagne gange eller bliver holdt udenfor. Det er ikke mobning, når to elever, som er omtrent jævnbyrdige, skændes eller slås. Det er heller ikke mobning, når man driller på en sød måde."*

At blive mobbet

Spørgsmålet omkring af blive mobbet lød:

Hvor ofte er du blevet mobbet i skolen i de sidste par måneder?

Med svarmulighederne: *"jeg er ikke blevet mobbet", "det er kun sket 1 eller 2 gange", "2 eller 3 gange hver måned", "omkring 1 gang om ugen", "flere gange om ugen".*

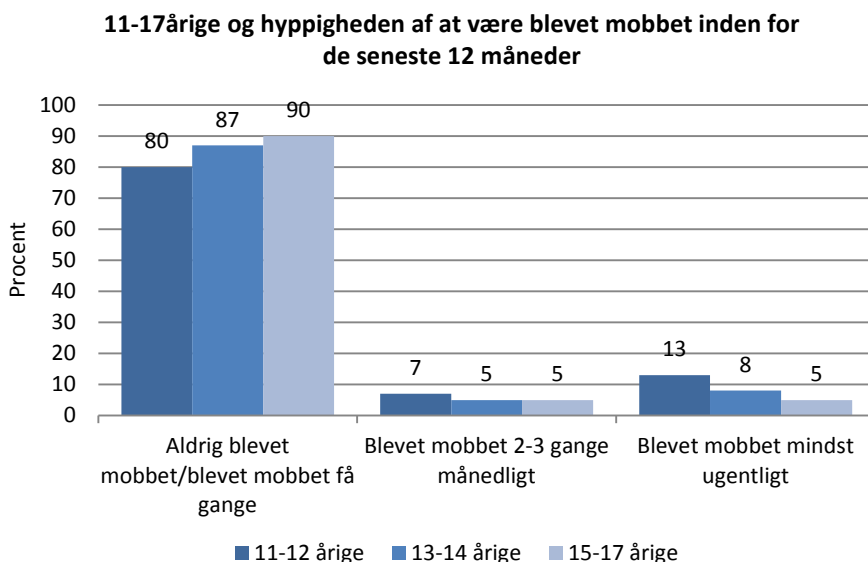
Atuarfimmi qaammatini kingullerni qanoq akulikitsigisumik ikkatigitinnikuuit?

Akissutissatut periarfissaralugit: *"ikkatigitinnikuunngilanga", "ataasiaannaq marloriaannarlunniit", "qaammammut 2-3", "sap. ak. ataasiaq missaaniluunniit", "sap. ak. arlaleriarlunga".*

I alt 38% angav, at de var *blevet mobbet*, 23% havde oplevet dette én eller to gange, 7% havde oplevet at blive mobbet 2 eller 3 gange, 3% havde følt sig mobbet omkring én gang om ugen og 6% havde oplevet at blive mobbet 4 gange eller mere de seneste par måneder. Det var især de yngste aldersgrupper, der havde oplevet at blive mobbet.

Af figur 9.1 fremgår det, at oplevelsen af at blive mobbet falder med stigende alder. Således angav 13% af de 11-12-årige, at de blev mobbet ugentligt sammenlignet med 8% af de 13-14-årige og 5% af de 15-17-årige. Dette svarer til fund i de tidligere HBSC undersøgelser og i andre HBSC lande (Schnohr and Niclasen, 2006, Niclasen et al., 2007, Niclasen & Bjerregaard (eds), 2012, Craig et al., 2009).

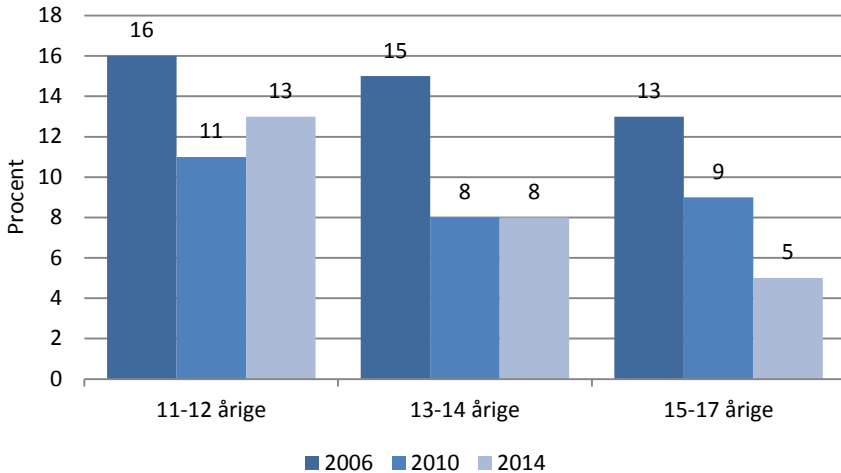
Der var hverken forskelle mellem drenge og piger og hyppigheden af at blive mobbet eller geografiske forskelle i mobning ud fra om eleverne boede i Nuuk, andre byer og bygder.

Figur 9.1 Andelen af 11-17-årige, der angav aldrig eller sjældent har oplevet at blive mobbet, er blevet mobbet månedligt eller mindst ugentligt (N=1666).

Figur 9.2 viser udviklingen fra 2006 til 2014 fordelt på aldersgrupper, der har oplevet mobning ugentligt. Det fremgår, at der var et fald i andelen af elever, der følte sig mobbet ugentligt fra 2006 til 2010, men at denne positive tendens ikke ses for alle aldersgrupper i 2014. Forekomsten er stadig lavere og faldende blandt de ældste elever, men stort set uændret blandt de øvrige aldersgrupper.

**Udviklingen i andelen af elever,
der mobbes mindst ugentligt 2006-2014**

Figur 9.2 Andelen af 11-17-årige, der er blevet mobbet ugentligt eller hyppigere i 2006, 2010, 2014 (N=141 i 2014).

Digital mobning

I takt med børns stigende forbrug af digitale medier er der også opstået en ny arena, hvor mobning kan foregå - i den digitale verden. Digital mobning kan forekomme på mange måder, herunder ved telefonsamtaler, SMS, video og billedbeskeder, e-mail, chat-tjenester, eller at der lægges uønskede billeder eller tekst på websider/blogs, og det kan også forekomme igennem computerspil og i andre virtuelle miljøer.

Digital mobning har, som anden mobning, mange negative konsekvenser for børn og unge (Menesini et al., 2012, Mishna et al., 2012). Flere studier har vist, at der er en sammenhæng mellem digital mobning og et negativt skolemiljø og manglende støtte, som manglende social støtte fra venner og fra forældre (Hellevik and Øverlien, 2013). Digital mobning og traditionel mobning adskiller sig særligt ved, at digital mobning giver mulighed for at mobbe anonymt i modsætning til mobning uden for den digitale verden, hvor det ofte er tydeligt, hvem der mobber og hvem, der er tilskuere. Forældre og andre voksne mangler ofte indsigt i børns sociale fællesskaber på nettet.

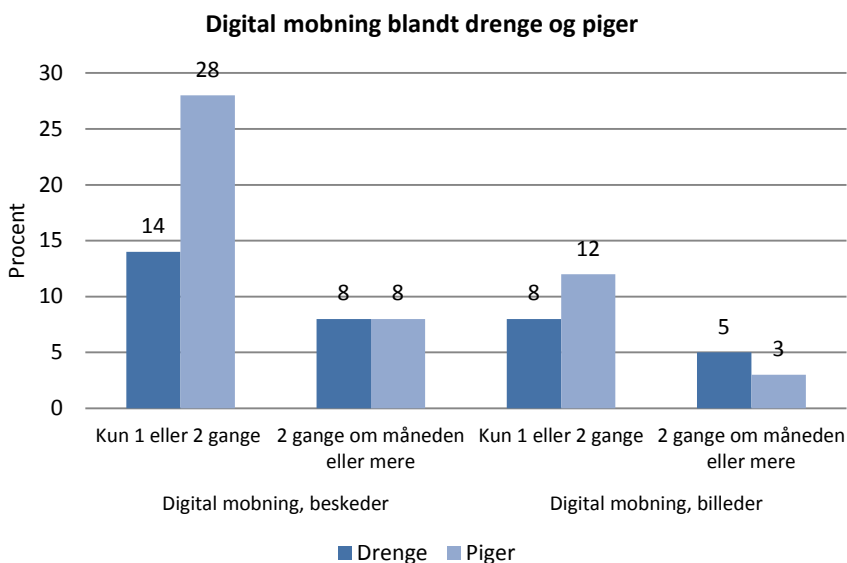
Det var kun de elever, der havde svaret ja til spørgsmål om mobning, der blev spurgt om digital mobning. I undersøgelsen blev digital mobning belyst ved følgende spørgsmål:

Hvor ofte er du blevet mobbet på følgende måde? Nogen sendte grimme beskeder, e-mails, sms eller lavede en hjemmeside, der gjorde grin med mig; Nogen tog grimme billeder af mig uden min tilladelse og lagde dem på nettet.
Med svarmulighederne: *"Jeg er ikke blevet mobbet på denne måde", "Det er kun sket 1 eller 2 gange", "2 eller 3 gange hver måned", "Omkring 1 gang om ugen", "Flere gange om ugen".*

Qanoqakulikitsigisumikimatutqinngasaartinnikuuit? Arlaata ilisimatitsissutininik, email-inik imlt. sms-inik nassippaanga imlt. internetikkut nittartagaliortoqarpoq uannik illaruaatiginnittumik; Akuersiteqqaarnga arlaata kusanaatsunik assileriar-lunga internetimut ilivai.
Akissutissatut periarfissaralugit: *"Qingasaartinnikuunngilanga", "Ataasiaannarlunimarloriarlaannarluniluunniit pisimavoq", "Qaammatit tamaasa marloriarluni imlt. pingasoriarluni", "Sapaatip akunneranut ataatsip missaani", "Sapaatip akunneranut arlaleriarluni."*

Undersøgelsen viser, at digital mobning også forekommer i Grønland. Én ud af tre elever, der havde besvaret spørgsmålene om digital mobning (N=1126), havde oplevet én eller flere former for digital mobning og 10% havde oplevet dette et par gange om måneden eller oftere. Eleverne angav hyppigst at have oplevet digital mobning i form af at *modtage grimme beskeder* via elektroniske medier. Således havde 21% oplevet dette én eller to gange og 8% havde oplevet dette et par gange om måneden eller oftere.

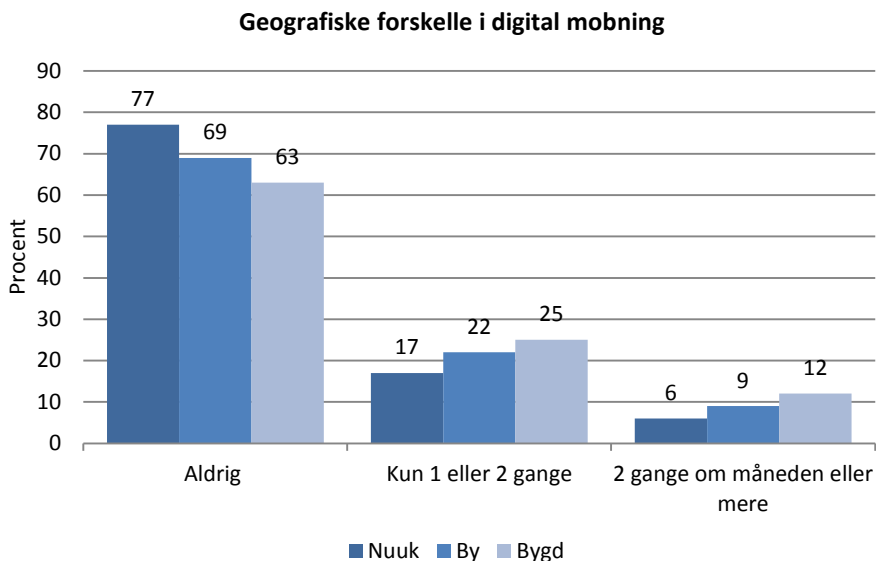
Én ud af ti af havde én eller to gange oplevet at blive udsat for at *latterliggørende billeder af dem var lagt ud på elektroniske medier* og 4% havde oplevet dette et par gange eller mere om måneden. Der var forskel mellem drenge og piger. En større andel af piger (28%) end drenge (14%) angav, at de én eller to gange havde oplevet at modtage grimme beskeder. Ligeledes havde en større andel af piger (12%) end drenge (8%) oplevet at blive eksponeret negativt på nettet med billeder én eller to gange (Figur 9.3).

Figur 9.3 Andelen af drenge og piger, der har oplevet digital mobning i form af latterliggørende grimme elektroniske beskeder og i form af negativ eksponering af billeder på nettet. (Beskeder: N=1114; Billeder: N=1026).

Der var ingen forskel mellem aldersgrupper og oplevelsen af digital mobning, hverken blandt drenge eller piger. Derimod var der geografiske forskelle i oplevelsen af digital mobning i form af latterliggørende beskeder via elektroniske medier, idet elever i bygder hyppigere oplevede dette (Figur 9.4).

Der er fundet et stort overlap mellem mobning i og udenfor den digitale verden, hvilket kan indikere, at digital mobning er en del af en mobbeadfærd (Hellevik and Øverlien, 2013).

Figur 9.4 Andelen af elever med bopæl i Nuuk, andre byer og bygder, der har oplevet digital mobning i form af grimme elektroniske beskeder, e-mails, sms eller lavede en hjemmeside, der gjorde grinmed dem (N=1125).

At mobbe andre

Ud over at belyse andelen af elever, der har oplevet at blive mobbet belyser undersøgelsen også forekomsten af elever, der mobber andre. Spørgsmålet omkring at mobbe andre lød:

Hvor ofte har du været med til at mobbe andre elever i skolen de sidste par måneder?

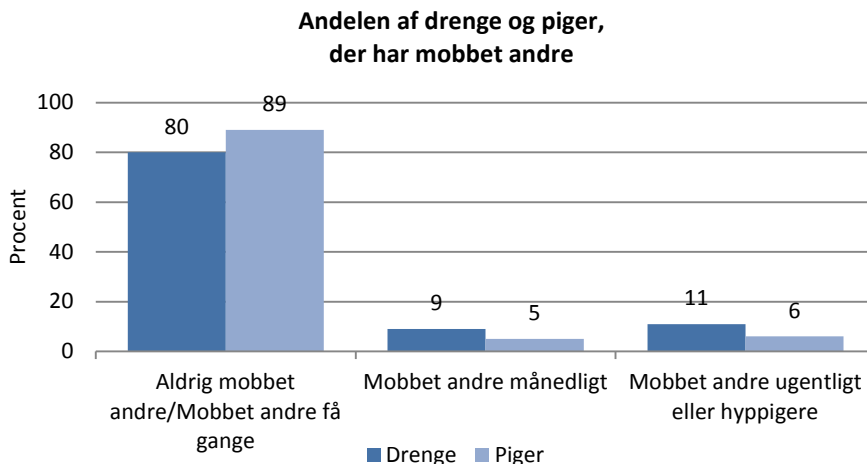
Med svarmulighederne: *"Jeg har ikke været med til at mobbe andre elever", "Det er kun sket 1 eller 2 gange", "2 eller 3 gange hver måned", "Omkring 1 gang om ugen", "Flere gange om ugen".*

Qaammatini kingullerni qanoq akulikitsigsumik allanik ikkatiginnittunut ilaasarnikuuit?

Akissutissatut periarfissaralugit: *"Atuartunik allanik ikkatiginninnikuunngilanga", "Ataasiaannaq marloriaannarluunniit", "Qaammammut 2-3", "Sap. ak. ataasiaq missaaniluunniit", "Sap. ak. arlaleriarlunga".*

Hovedparten af eleverne (62%) havde ikke mobbet andre de sidste par måneder, 23% havde gjort det 1-2 gange, 7% havde gjort det 2-3 gange hver måned, 3% havde gjort det omkring ugentligt, mens 6% havde gjort det flere gange om ugen.

Der var forskel på drenge og piger (Figur 9.5). Således havde 21% af drenge og 11% af piger angivet, at de havde mobbet andre 2 eller flere gange om måneden.

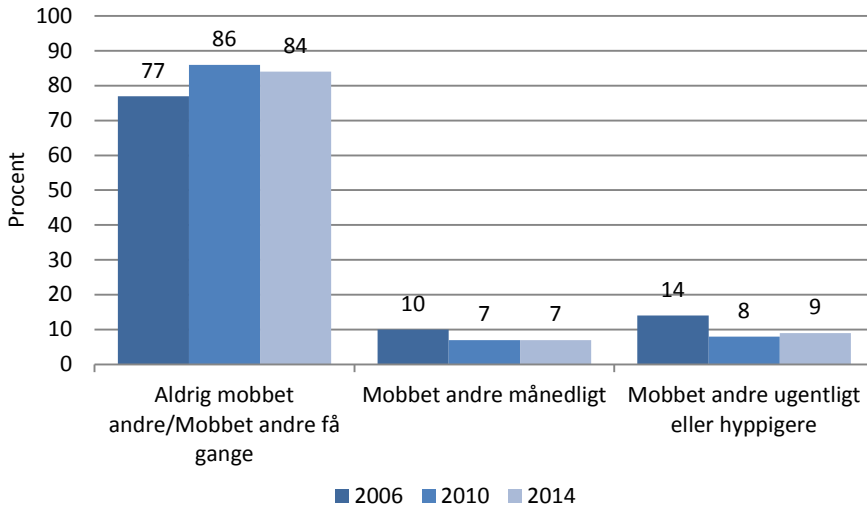

Figur 9.5 Andelen af drenge og piger, der aldrig eller få gange har været med til at mobbe andre, har mobbet andre månedligt og ugentligt eller hyppigere (N=1695).

Der var ingen forskel imellem aldersgrupperne og der var ingen klare geografiske forskelle mellem Nuuk, øvrige byer og bygder i hyppigheden af at mobbe andre i skolen.

Udviklingen fra 2006 til 2014 viser, at der er sket et fald i andelen af elever, der er med til at mobbe andre fra 2006 til 2010, hvorefter andelen stort set er uændret til 2014 (Figur 9.6). Dette var både tilfældet blandt drenge og piger og fordelt på aldersgrupper og bopæl i Nuuk, andre byer eller i en bygd (ikke vist i figur).

Udviklingen i at mobbe andre 2006-2014

Figur 9.6 Andelen af elever i 2006, 2010 og 2014, der aldrig eller få gange har mobbet andre, har mobbet andre månedligt, ugentligt eller hyppigere (N=1784 i 2014).

De fleste elever, 84%, havde kun sjældent eller slet ikke, oplevet at blive mobbet eller havde mobbet andre. Godt én ud af tre unge, der blev mobbet ugentligt, mobbede også andre ugentligt. Mønstret for, hvor hyppigt de 15-17-årige oplevede at blive mobbet og mobbede andre i nærværende undersøgelse, ligner unges besvarelser fra de 15-17-årige deltagere i Unges Trivsel undersøgelsen 2011, hvor spørgsmålene om mobninger helt identiske (Pedersen og Bjerregaard, 2012).

Alle påvirkes negativt af et miljø, hvor mobning foregår. Mobning har både konsekvenser for de børn, der direkte er involveret i mobningen og for dem, der indirekte bliver involveret i mobning som vidner til mobning. Man kan tale om forskellige mobbeaktør-positioner: *mobbeudøverne* (dem der mobber), *mobbeofre* (dem, der bliver mobbet), *dem der både mobber og bliver mobbet*, samt *tilskuerne*, der er vidne til mobning.

De elever der er særlig udsat, er de elever, der har oplevet at blive mobbet ugentligt og aldrig eller sjældent selv har mobbet andre. Halvdelen (49%) af de elever, der blev mobbet ugentligt, mobbede aldrig eller sjældent andre og udgør 4% af alle elever,

der deltog i undersøgelsen. Samme andel befinder sig i den modsatte position, idet 4% af de elever, der angav aldrig eller sjældent at blive mobbet, angav at mobbe andre ugentligt.

Overordnet kan det konkluderes, at mobning fortsat er relativt hyppigt og at mobningen også har antaget nye former som digital mobning. De 11-12-årige er særligt ramt, idet mere end én ud af ti elever oplever at blive mobbet hyppigt, men der er sket et fald i forekomsten af mobning blandt de 15-17-årige fra 2006 til 2014. Det er stadig drenge, der mobber andre hyppigere end piger. Piger har i højere grad oplevet digital mobning, hvilket også ses at være mest udbredt blandt elever med bopæl i en bygd sammenlignet med elever med bopæl i Nuuk eller andre byer.

Mobbeforskningen har tidligere haft fokus på det enkelte barn, men nyere forskning ser i højere grad mobning som en social dynamik og undersøger de sociale mekanismer bag mobning. Således spiller uddannelsespolitik, skolen og klassens kultur, forældres og læreres samarbejdsformer og børnenes individuelle og kollektive processer ind i forhold til mobning. Derfor er det vigtigt, at indsatser mod mobning både fokuserer på at ændre kulturen i en klasse og samtidig tage vare på de elever, der er særligt udsatte (Kofoed and Søndergaard (ed), 2013).

Skoler og børneinstitutioner er vigtige arenaer for forebyggelse af mobning og fremme sunde sociale relationer. Forskning viser, at interventioner over formobning er effektive, hvis de netop antager en helhedstankegang og inddrager hele skolen (Vreeman and Carroll, 2007). "*Kammagiitta - Fri for Mobberi*" har netop til hensigt at forebygge mobning ved at styrke børns sociale kompetencer. Den giver konkrete redskaber til at fremme sunde børnefællesskaber og vil forhåbentligt styrke børn og unges sociale kompetencer og trivsel og medvirke til at skabe øget fokus på omsorg for hinanden (www.Kammagiitta.gl/www.friformobberi.dk).

Slagsmål

I undersøgelsen blev eleverne spurgt hvor mange gange de indenfor de sidste 12 måneder havde været oppe at slås.

Spørgsmålet lød:

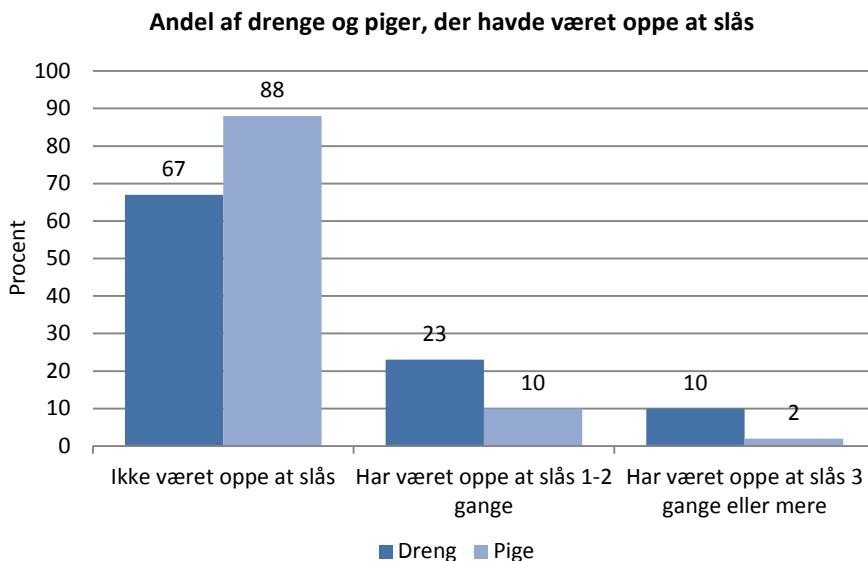
Indenfor de sidste 12 måneder, hvor mange gange har du været oppe at slås?

Med svarmulighederne: "jeg har ikke været oppe at slås", "1 gang", "2 gange", "3 gange", "4 gange eller mere".

Qaammatini kingullerni agqaneq-marlunni qasseriarlutit paannippit/paatippit?

Akissutissatut periarfissaralugit: "paanninnikuunngilanga", "ataasiarlunga", "marloriarlunga", "pingasoriarlunga", "sisamariarlunga amerlanernilluunniit".

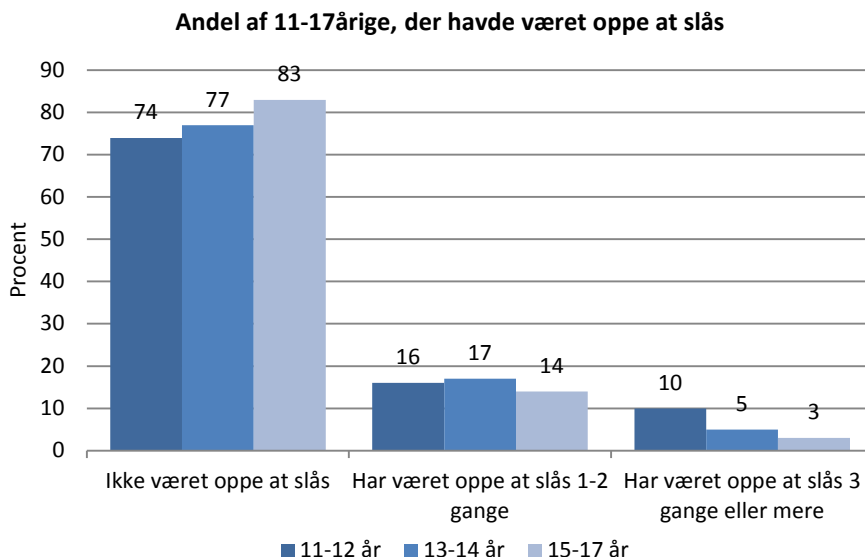
Majoriteten (78%) af eleverne havde ikke været oppe at slås inden for de seneste 12 måneder. 16% af eleverne havde været oppe at slås 1-2 gange og 6% havde været oppe at slås 3 gange eller mere indenfor det seneste år. En større andel af drenge (32%) end piger (12%) havde været oppe at slås (Figur 9.7).

Figur 9.7 Andelen af drenge og piger, der angav aldrig at have været oppe at slås, været oppe at slås 1-2 gange og 3 eller flere gange inden for de seneste 12 måneder (N=1749).

Andelen af elever, der havde været oppe at slås faldt med stigende alder, hvilket var det samme mønster, der fandtes ved mobning. Mønstreet var særligt tydeligt blandt

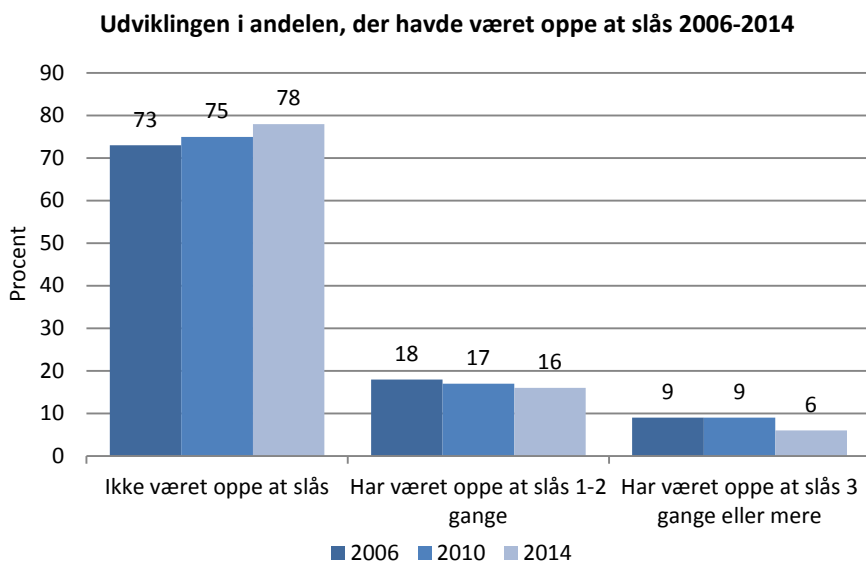
drengene, hvor 18% af 11-12-årige drenge angav, at de havde været oppe at slå inden for det seneste år, sammenlignet med 5% af de 15-17-årige drenge (ikke vist i figur).

Figur 9.8 Andelen af aldersgrupperne 11-12år, 13-14år, 15-17år, der angav aldrig at have været oppe at slå, været oppe at slå 1-2 gange og 3 eller flere gange inden for de seneste 12 måneder (N=1717).

Der var ingen forskel på om eleverne boede i Nuuk, en anden by eller bygd på andelen, der havde været oppe at slå inden for det seneste år.

Det fremgår af figur 9.9, at der er sket et fald i andelen af elever, der har været oppe at slå fra 2006 og frem til 2014. Denne tendens blev fundet både blandt drenge og blandt piger. I alle aldersgrupper sås en faldende tendens fra 2006 til 2014 i andelen, der havde været oppe at slå, men tendensen var mindst tydelig blandt de 13-14-årige drenge.

Figur 9.9 Andelen, der angav aldrig at have været oppe at slås, været oppe at slås 1-2 gange og 3 eller flere gange inden for de seneste 12 måneder i 2006, 2010 og 2014 (N=1444 i 2014).

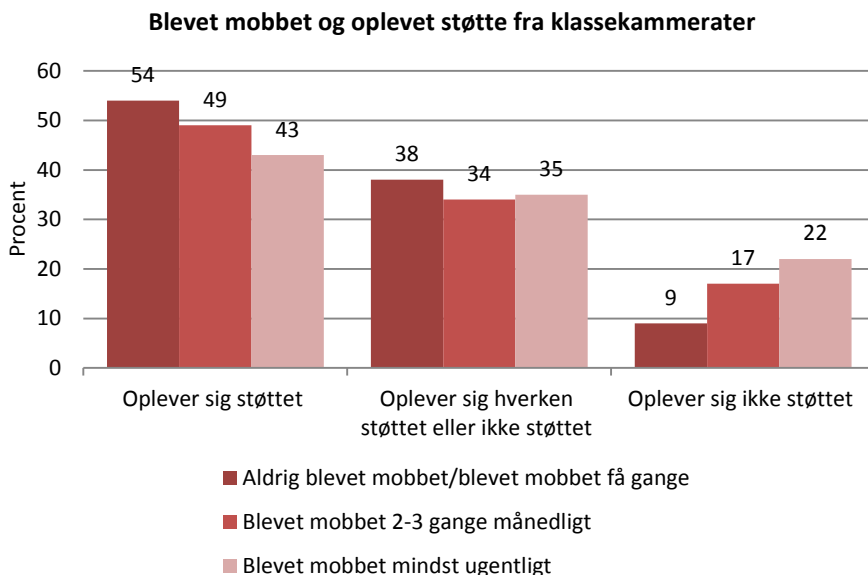
Selvom der er en faldende tendens for andelen af elever, der har været oppe at slås, er faldet beskedent. Man kan håbe, at implementeringen af Robusthedsprojektet (se kapitel 11), der også inkluderer konfliktløsning i skolerne vil betyde, at der dels kommer færre konflikter mellem eleverne og dels, at flere konflikter bliver løst uden brug af voldelige metoder.

9.1 Slagsmål, mobning og oplevet støtte fra klassekammerater og lærere

At fremme skoletrivsel og forebygge mobning i skolen handler om at skabe et trygt skolemiljø, hvor elever og lærere kan trives socialt og fagligt. I det følgende beskrives sammenhængen mellem mobning og oplevet støtte fra klassekammerater og lærere.

Oplevet støtte fra klassekammerater og lærere blandt elever, der er blevet mobbet

Der var en gradueret sammenhæng mellem at være blevet mobbet og *oplevet støtte fra klassekammerater* med stigende andel af elever, der ikke oplever sig støttet af klassekammerater jo hyppigere de oplevede at blive mobbet (Figur 9.10). Denne sammenhæng sås både for drenge og piger.

Figur 9.10 Andelen af elever, der angav aldrig eller sjældent at være blevet mobbet, er blevet mobbet månedligt eller mindst ugentligt og oplevelsen af støtte fra klassekammerater (N=1464).

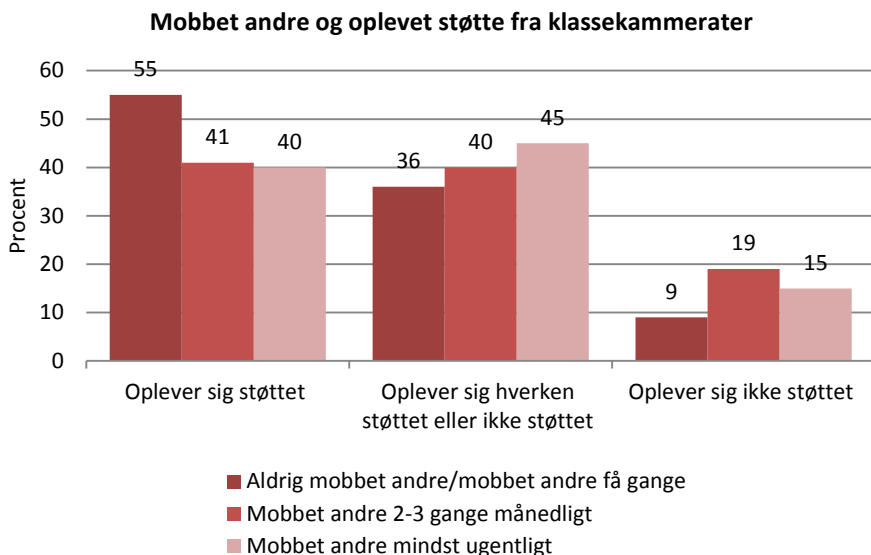
Blandt de ældste elever (15-17-årige) sås en stigning i oplevelsen af at blive mobbet jo mindre de oplevede sig støttet af deres klassekammerater. For de 11-12-årige sås en sammenhæng mellem *oplevet støtte fra lærere* og at blive mobbet, med en stigning i oplevelsen af at blive mobbet jo mindre eleverne følte sig støttet af lærerne. Dette mønster kunne tyde på, at der er en forskellig betydning af oplevelsen af mobning for de yngste og ældste elever afhængig af om støtten kommer fra elever eller lærere.

Blandt drengene var der en sammenhæng mellem oplevet støtte fra lærerne og oplevelsen af at blive mobbet. Kun 5% af drenge, der sjældent havde oplevet at blive

mobbet angav, at de ikke oplevede sig støttet af lærerne sammenlignet med 12% af drenge, der blev mobbet ugentligt. Der var ingen forskel blandt pigerne i oplevet støtte fra sine lærere og at være blevet mobbet.

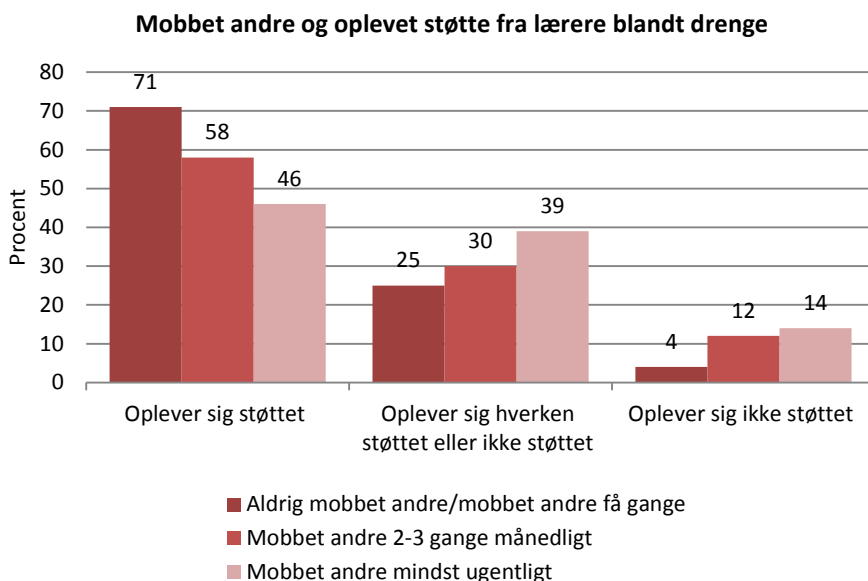
Oplevet støtte fra klassekammerater og lærere hos elever, der havde mobbet andre

Sammenhængen mellem mobning og oplevelse af støtte fra lærere og klassekammerater gik igen blandt de elever, der angav selv at have mobbet andre. Af figur 9.11 fremgår det, at de elever, der sjældent eller aldrig havde mobbet andre i højere grad følte sig støttet af klassekammerater, sammenlignet med de elever, der angav at mobbe andre hyppigere. Denne sammenhæng mellem stigende hyppighed i at mobbe andre med faldende oplevelse af støtte fra klassekammerater sås både blandt drenge og piger og for de 13-14-årige og de 15-17-årige. Tendensen var særligt tydelig blandt den ældste aldersgruppe, hvor 52% af de 15-17-årige, der sjældent eller aldrig mobbede andre oplevede sig støttet af klassekammeraterne, mod 33% af de elever, der mobbede ugentligt.

Figur 9.11 Andelen af elever, der angav aldrig eller sjældent at mobbe andre, mobbe andre månedligt eller mindst ugentligt og oplevelsen af støtte fra klassekammerater (N=1507).

Blandt drenge var der en sammenhæng mellem at mobbe andre og oplevet støtte fra lærere. Af figur 9.12 fremgår det, at drenge, der aldrig eller kun få gange havde mobbet andre i højere grad følte sig støttet af lærere sammenlignet med drenge, der angav at mobbe hyppigere. Blandt pigerne var der ingen sammenhæng mellem oplevet støtte fra lærere og hyppigheden af at mobbe andre.

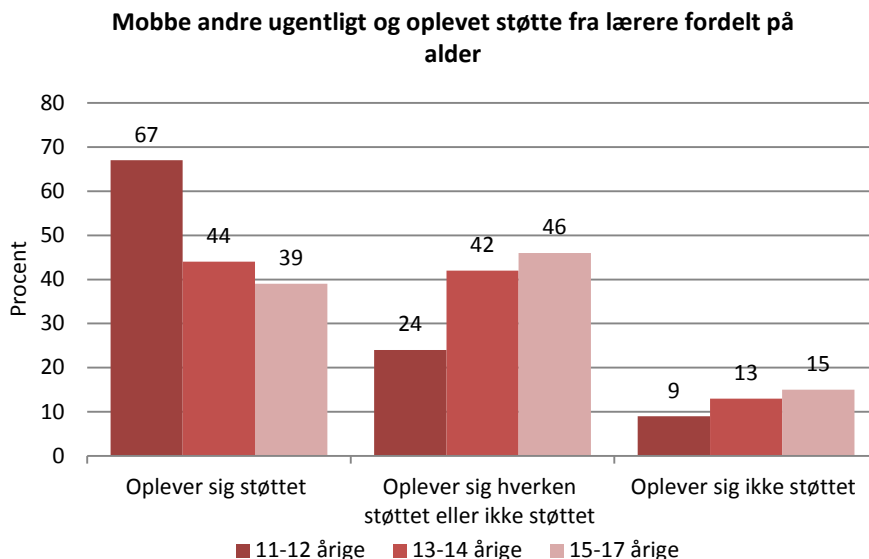

Figur 9.12 Andelen af drenge, der angav aldrig eller sjældent at mobbe andre, mobbe andre månedligt eller mindst ugentligt og oplevelsen af støtte fra lærere (N=710).

For alle aldersgrupper var der en sammenhæng mellem at *mobbe andre og oplevet lærerstøtte*, hvor andelen af elever, der angav at mobbe andre ugentligt steg jo lavere oplevelse af støtte fra lærere de angav. Figur 9.13 viser at oplevelsen af støtte fra lærere falder med stigende alder for de elever, der angav at mobbe andre ugentligt.

Undersøgelsen viser en tydelig og forventelig sammenhæng mellem elevernes oplevelse af støtte fra klassekammerater og lærere og oplevelsen af at blive mobbet og at mobbe andre. Både for drenge og piger var der således en sammenhæng mellem oplevelsen af at blive mobbet og at mobbe andre og *ikke* at føle sig støttet af klassekammerater. Det var kun blandt drenge, der sås en sammenhæng mellem

oplevelsen af at blive mobbet og at mobbe andre og oplevelsen af *manglende støtte* fra lærere.

Figur 9.13 Andelen af aldersgrupperne 11-12 år, 13-14 år og 15-17 år, der angav at mobbe andre ugentligt og graden af oplevet støtte fra lærere (N=129).

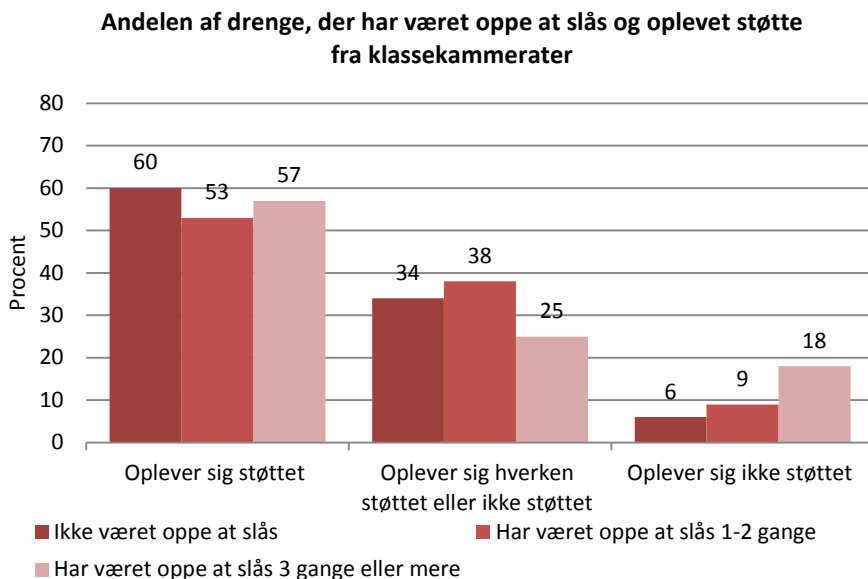
Desuden indikerer resultaterne, at der er forskellige dynamikker på spil for de yngste og ældste aldersgrupper. Hvor der blandt de 15-17-årige var en stigende oplevelse af at blive mobbet og at mobbe andre jo *mindre* de følte sig støttet af klassekammeraterne, var det blandt de 11-12-årige oplevelsen af *manglende støtte* fra lærere, der havde en sammenhæng med oplevelsen af at blive mobbet.

Oplevet støtte fra lærere og klassekammerater og at have været oppe at slås

Sammenhængen mellem oplevet støtte fra lærere og klassekammerater, var ikke så fremtrædende når det handler om at have været oppe at slås inden for det seneste år.

Støtte fra klassekammerater havde hos drenge sammenhæng med at have været oppe at slås inden for det seneste år. Figur 9.14 viser, at andelen af drenge med manglende oplevelse af støtte fra klassekammerater er højest blandt dem, der hyppigst havde været oppe at slås inden for det seneste år. Der var ingen forskel

blandt pigerne i at have været i slagsmål og oplevet støtte fra klassekammerater. Der var heller ikke forskel mellem aldersgrupperne eller geografiske forskelle med hensyn til at have været i slagsmål og oplevet støtte fra klassekammerater.

Figur 9.14 Andelen af drenge, der har været oppe at slås inden for det seneste år og oplevelsen af støtte fra klassekammerater (N=714).

Kun blandt de yngste elever (11-12-årige) var der en sammenhæng mellem *oplevelsen af støtte fra lærere* og at have været oppe at slås. Andelen af elever, der følte sig støttet af lærere faldt jo hyppigere de havde været oppe at slås. 80% af de 11-12-årige, der aldrig havde været oppe at slås, følte sig støttet af lærere sammenlignet med 68% af dem, der havde været oppe at slås 3 gange eller mere inden for det seneste år. Der var ingen tilsvarende tendens blandt de 13-14-årige og de 15-15-årige og der var ingen geografiske forskelle og der var ingen forskelle mellem drenge og piger.

Litteratur

ANNESI, J. J. 2005. Correlations of depression and total mood disturbance with physical activity and self-concept in preadolescents enrolled in an after-school exercise program. . *Psychological Reports*, 96.

AUDRAIN-MCGOVERN, J. & D RODRIGUEZ ET AL 2012. Reward expectations lead to smoking uptake among depressed adolescents. *Drug and Alcohol Dependence*, 120.

BANFIELD, S. S. & MCCABE, M. P. 2002. An evaluation of the construct of body image. *Adolescence*, 37, 373-93.

BARKER, E. T. & BORNSTEIN, M. H. 2010. Global self-esteem, appearance satisfaction, and self-reported dieting in early adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 30, 205–24.

BAUMAN, A., REIS, R. S., SALLIS, J. F., WELLS, J. C., LOOS, R. J. & MARTIN, B. W. 2012. Correlates of physical activity: why are some people physically active and others not? *Lancet*, 380, 258-71.

BJERREGAARD, P. & DAHL-PETERSEN, I. (eds.) 2008. *Levevilkår, livsstil og sundhed i Grønland 2005-2007*, København: Statens Institut for Folkesundhed.

BJÖRNER, J. P., KRISTENSEN, T. O., ORTH-GOMER, K., TIBBLIN, G., SULLIAN, M. & WESTERHOLM, P. 1996. Self rated health. A useful concept in research, prevention and clinical medicine. Uppsala: Forskningsrådsnämnden.

BLAIR, M. & STEWART-BROWN, S. 2003. *Child Public Health*, Oxford, Oxford University Press.

BOGT, T. T., SCHMID, H., GABHAINN, S. N., FOTIOU, A. & WVOLLEBERGH 2006. Economic and cultural correlates of cannabis use among mid-adolescents in 31 countries. *Addiction*, 111.

BOND, L., BUTLER, H., THOMAS, L., CARLIN, J., GLOVER, S., BOWES, G. & PATTON, G. 2007. Social and School Connectedness in Early Secondary School as Predictor of Late Teenage Substance Use, Mental Health and Academic Outcomes. *Journal of Adolescent Health*, 40, 357.e9-357.e18.

BOUCHARD, C., BLAIR, S. N. & W HASKELL (EDS) (eds.) 2012. *Physical activity and health*: Champaign.

BRIXVAL, C. S., RAYCE, S. L., RASMUSSEN, M., DUE, P. & HOLSTEIN, B. 2012. Overweight, body image and bullying - an epidemiological study of 11-15-year-olds. *European Journal of Public Health*, 22, 126-30.

BURT, M. R. 2002. Reasons to invest in adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 31, 136-52.

CAMENGA, D., KLEIN, J. & ROY, J. 2006. The changing risk profile of the American adolescent smoker: implications for prevention programs and tobacco interventions. *J Adolesc Health*, 39, 120.e1-120.e10.

CANTRILL, H. 1965. *The pattern of human concern*, New York, Rutgers University Press.

CRAIG, W., HAREL-FISCH, Y., FOGEL-GRINVALD, H., DOSTALER, S., HETLAND, J., SIMONS-MORTON, B., MOLCHO, M., MATO, M. G. D., OVERPECK, M., DUE, P., PICKETT, W. & HBSC VIOLENCE & INJURIES PREVENTION FOCUS GROUP 2009. A cross-national profile of bullying and victimization among adolescents in 40 countries. *Int J Public Health*, 54, 216-24.

CURRIE C ET AL., E. 2012. Social determinants of health and well-being among young people. Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: international report from the 2009/2010 survey. *Health Policy for Children and Adolescents*, No. 6. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.

CURRIE, C., GABHAINN, S. N., GODEAU, E., ROBERTS, C., SMITH, R. & CURRIE, D. 2008. Inequalities in Young People's Health. HBSC International Report from the 2005/2006 survey. *Health Policy for Children and Adolescents*, No. 5. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.

CURRIE, C., ROBERTS, C., MORGAN, A., SMITH, R., SETTERBULTE, W. & SAMTAL, O. 2004. Young People's Health in a Context. Health Policy for Children and Adolescents. Copenhagen: World Health Organization.

DANIELSEN, A. G., SAMDAL, O., HETLAND, J. & WOLD, B. 2009. School-related social support and student's perceived life satisfaction. *Journal of Educational Research* 102, 303-18.

DEPARTEMENTET FOR SOCIALE ANLIGGENDER 2010. Pilotprosjekt om fattigdom. Nuuk: Grønlands Selvstyre.

DEWIT, D. J., ADLAF, E. M., OFFORD, D. R. & OGBORNE, A. C. 2000. Age at first alcohol use: a risk factor for the development of alcohol disorders. *American Journal of Psychiatry*, 157, 745-50.

DRIVER, H. S. & TAYLOR, S. R. 2000. Exercise and sleep. *Sleep Medicine Reviews*, 4, 387-402.

ERIKSEN, H. R. & URSIN, H. 2002. Sensitization and subjective health complaints. *Scandinavian Journal of Psychology*, 43, 189-96.

ERIKSSON, U. & SELLSTRÖM, E. 2010. School demands and subjective health complaints among Swedish schoolchildren: a multilevel study. *Scandinavian Journal of Public Health*, 38, 344-50.

ERNÆRINGSRÅDET 2007. Kan vi trygt spise vores traditionelle mad? . In: ERNÆRINGSRÅDET (ed.). Nuuk: Grønlands Hjemmestyre.

FISHER, H. L., MOFFITT, T. E., HOUTS, R. M., BELSKY, D. W., ARSENEAULT, L. & CASPI, A. 2012. Bullying victimisation and risk of selfharm in early adolescence: longitudinal cohort study. *British medical Journal*, 344, e2683.

FORRESTER-KNAUSS, C. & STUTZ, E. Z. 2012. Gender differences in disordered eating and weight dissatisfaction in Swiss adults: which factors matter? *BMC Public Health*, doi: 10.1186/1471-2458-12-809.

GMEL, G., REHM, J. & KUNTSCHE, E. T. 2003. Binge drinking in Europe: Definitions, epidemiology, and consequences. *Sucht*, 49, 105-16.

HAUGEJORDEN, O. & BIRKELAND, J. M. 2006. Ecological time-trend analysis of caries experience at 12 years of age and caries incidence from age 12 to 18 years: Norway 1985-2004 *Acta Odontologica Scandinavica*, 64, 368-75.

HELLEVIK, P. & ØVERLIEN, C. 2013. Digital mobbing blant barn og ungdom i Norge. En kunnskapsoversikt 2013. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om old og traumatisk stress.

HJORTH M. ET AL 2014. Low physical activity level and short sleep duration are associated with an increased cardio-metabolic risk profile a longitudinal study in 8-11 year old danish children. *PLOS ONE*, 9, e104677.

HONKALA, S., VERECKEN, C., NICLASSEN, B. & HONKALA, E. 2015. Trends in toothbrushing in 20 countries/regions between 1994 and 2010. *International Journal of Public health*, Accepteret til publikation.

IANNOTTI, R. J., KOGAN, M. D., JANSSEN, I. & BOYCE, W. F. 2009. Patterns of adolescent physical activity, screen-based media use, and positive and negative health indicators in the U.S. and Canada. *Journal of Adolescent Health*, 44, 493-9.

INERISAAVIK

http://www.inerisaavik.gl/fileadmin/user_upload/Inerisaavik/Laereplaner_dk/Aeldste_dk/Lokale-valg_aeldste_dk.pdf.

IRWIN, C. E., IGRA, V. & MILLSTEIN, S. 1997. Risk-taking behaviour in adolescents: the parasigm. *Ann N Y Acad Sci*, 28, 1-35.

JANSSEN, I. & LEBLANC, A. G. 2010. Systematic review of the health benefits of physical activity and fitness in school-aged children and youth. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 7.

KIRBY, J., LEVIN, K. A. & INCHLEY, J. 2012. Associations between the school environment and adolescent girls' physical activity. *Health Education Research*, 27, 101-14.

KOFOED, J. & SØNDERGAARD (ED) 2013. *Mobning gentænkt*, København, Hans Reitzels Forlag.

KOSTANSKI, M. & GULLONE, E. 2007. The impact of teasing on children's body image. *Journal of Child and Family Studies*, 16, 307-19.

LAROSSU, M. D., ROMER, D. & SELMAN, R. 2008. Teachers as builders of respectful school climates: Implications for adolescents drug use norms and depressive symptoms in high school. *Journal of Youth and Adolescence* 37, 386-98.

LARSEN, J. N. & HUSKEY, L. 2010. Material Well-being in the Arctic. In: J N LARSEN, P. S. A. G. F. (ed.) *Arctic Social Indicators – a follow-up to the Arctic Human Development Report*. København: Nordic Council of Ministers.

LARSSON, B. & SUND, A. M. 2007. Emotional/behavioural, social correlates and one-year predictors of frequent pains among early adolescents: Influences of pain characteristics. *European Journal of Pain*, 11, 57-65.

LEE, I. M., SHIROMA, E. J., LOBELO, F., PUSKA, P., BLAIR, S. N. & KATZMARZYK, P. T. 2012. Effect of physical inactivity on major non-communicable diseases worldwide: an analysis of burden of disease and life expectancy. *Lancet*, 380, 219-29.

LÖE, H. 2000. Oral hygiene in the prevention of caries and periodontal disease. *Int Dent J*, 50, 129–139.

MACDONALD-WALLIS, K., JAGO, R. & STERNE, J. A. Social network analysis of childhood and youth physical activity: a systematic review. *American Journal of Preventive Medicine*, 43, 636-42.

MAES, L., VERECKEN, C., VANOBBERGEN, J. & HONKALA, S. 2006. Toothbrushing and social characteristics of families in 32 countries. *Int Dent J*, 56, 159–167.

MARTIN, A., SAUNDERS, D. H., SHENKIN, S. D. & SPROULE, J. 2014. Lifestyle intervention for improving school achievement in overweight or obese children and adolescents. . *Cochrane Database of Systematic Reviews*, Art. No.: CD009728. DOI: 10.1002/14651858.CD009728.pub2.

MARTINEZ-GOMEZ, D., RUIZ, J. R., GOMEZ-MARTINEZ, S., CHILLON, P., REY-LOPEZ, J. P., DIAZ, L. E., CASTILLO, R., VEIGA, O. L. & MARCOS, A. 2011. Active Commuting to School and Cognitive Performance in Adolescents: The AVENA Study. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 165, 300-5.

MENESINI, E., CALUSSI, P. & A NOCENTINI, A., IN (EDS Q. LI, D.CROSS), OXFORD, UK. 2012. Cyberbullying and Traditional Bullying. In: Q LI, D. C. A. P. K. S. (ed.) *Cyberbullying in the Global Playground: Research from International Perspectives*. Oxford: Wiley-Blackwell.

MISHNA, F., KHOURY-KASSABRI, M., GADALLA, T. & DACIUK, J. 2012. Risk factors for involvement in cyber bullying: Victims, bullies, and bully-victims. *Children and Youth Services Review*, 34, 63-70.

MOLCHO, M., GABHAINN, S. N., KELLY, C., FRIEL, S. & KELLEHER, C. 2007a. Food poverty and health among schoolchildren in Ireland: findings from the Health Behaviour in School-aged children (HBSC) study. *Public Health Nutrition*, 10, 364-70.

MOLCHO, M., GABHAINN, S. N., KELLY, C., FRIEL, S. & KELLEHER, C. 2007b. Food poverty and health among schoolchildren in Ireland: findings from the Health Behaviour in School-Aged Children (HBSC) study. *Public Health Nutrition*, 10, 364-70.

MOTA, J., SANTOS, R. M., SILVA, P., MARTINS, C., AIRES, L. & VALE, S. 2012. Associations between self-rated health with cardiorespiratory fitness and obesity status among adolescent girls. *Journal of Physical Activity and Health*, 9, 378-81.

MOYNIHAN, P. 2005. The interrelationship between diet and oral health. *Proceedings of the Nutritional Society*, 64, 571-80.

NATIONAL INSTITUTE FOR HEALTH AND CLINICAL EXCELLENCE, N. 2009. Promoting young people's social and emotional wellbeing in secondary education. London: National Institute for Health and Clinical Excellence.

NEGRU, O. & BABAN, A. 2009. Positive development in school settings: School environment influences on perceived school adjustment in a Romanian adolescent sample. *Cognition, Brain, Behaviour. An Interdisciplinary Journal* 13, 253-67.

NEUMARK-SZTAINER, D. R., WALL, M. M., HAINES, J. I., MT, M. T. S., SHERWOOD, N. E. & VAN DEN BERG PA 2007. Shared risk and protective factors for overweight and disordered eating in adolescents. *American Journal of Preventive Medicine*, 33, 359-69.

NEXOJ, J., WILCHE, J. P., FÆRGEMANN, C., KJELDEN, A. B. & NICLASSEN, B. 2010. Volds- og alkoholrelaterede skader behandlet i det grønlandske sundhedsvæsen. Undersøgelse af akutte henvendelser fra 21/5 – 7/6 2010 Odense: APO.

NICLASSEN & BJERREGAARD (EDS) 2012. Folkesundhed blandt skolebørn - Resultater fra HBSC undersøgelsen i 2010. *SIF's Grønlandsskrifter nr. 22*. København: Statens Institut for Folkesundhed ved Syddansk Universitet.

NICLASSEN, B. 2009. Børns sundhed i socialt perspektiv med udgangspunkt i Inuuneritta- Folkesundhedprogrammet. Nuuk: Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Illisimasaqarfik.

NICLASSEN, B. & BJERREGAARD, P. 2007. Child Health in Greenland. *Scandinavian Journal of Public Health*, 35, 313-22.

NICLASSEN, B., LØNGAARD, K., LAURSEN, L. K. & SCHNOHR, C. 2007. Sundhed på toppen [Health on the top of the world]. *Inussuk Arktisk Forskningsjournal 1-2007*. Nuuk: Grønlands Hjemmestyre.

NICLASSEN, B., LØNGAARD, K., LAURSEN, L. K. & SCHNOHR, C. 2008. Peqqineq pitsaanerpaq. *INUSSUK Arktisk forskningsjournal*. Nuuk.

NICLASSEN, B., PETZOLD, M. & SCHNOHR, C. 2012. The association between high recreational physical activity and physical activity as a part of daily living in adolescents and availability of local indoor sports facilities and sports clubs. *Scandinavian Journal of Public Health*, DOI: 10.1177/1403494812459815.

NICLASSEN, B., PETZOLD, M. & SCHNOHR, C. W. 2013. Adverse health effects of experiencing food insecurity among Greenlandic school children. *International Journal of Circumpolar Health* 72, 20849.

NICLASSEN, B. & SCHNOHR, C. W. 2010. Greenlandic school children's compliance with national dietary guidelines *Public Health Nutrition*, 13., 1162-9.

NAALAKKERSUISUT 2014. Bryd tavsheden! – Stop volden. Naalakkersuisut's Strategi og Handlingsplan mod vold 2014-2017. Nuuk: Naalakkersuisut.

PEDERSEN, C. E. & BJERREGAARD, P. 2012. Det svære ungdomsliv. Unges trivsel i Grønland 2011 - En undersøgelse om de ældste folkeskoleelever. *SIF's Grønlandstidsskrifter nr.24*. København: Statens Institut for Folkesundhed. Syddansk Universitet.

PEDERSEN, C. P., MIKKELSEN, S. S. & BJERREGAARD, P. 2013. Ingen børn skal vokse op i fattigdom. Nuuk: MIO.

PEDERSEN, J. M. 1997. Sundhedsadfærd blandt grønlandske skolebørn. *DIKE's Grønlandsskrifter*. København: Dansk Institut for Klinisk Epidemiologi.

PEDERSEN, J. M. 2000. Den grønlandske folkeskole – et arbejdsmiljø for skolebørn Nuuk: Inerisaavik.

PELLEGRINI, A. 2004. Bullying during the middle school years. In: C E SANDERS AND G D PHYE (ed.) *Bullying: implications for the classroom*. New York: Elsevier.

POLITIET I GRØNLAND 2013. Årsstatistik 2012. Nuuk: Politiet i Grønland.

POPPEL, B. 2006. Interdependency of substance and market economies in the Arctic. In: ASLAKSEN, S. G. A. I. (ed.) *The Economy of the North*. Oslo: Statistics Norway.

POULSEN, B. K. & NICLASEN, B. 2014. Grønlandske folkesundhedsprogrammer og deres forløbere. In: B K PEDERSEN, F. A. J. N., K LANGGAARD, K PETERSEN OG J RYGAARD (ed.) *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning 2013-14. Bind 1*. Nuuk: Ilisimatusarfik.

RAITAKARI, O. T., LEINO, M., RAKKONEN, K., PORKKA, K., TAIMELA, S., RASANEN, L. & VIKARI, J. 1995. Clustering of risk habits in young adults. The Cardiovascular Risk in Young Finns Study. *Am J Epidemiol*, 142, 36–44.

RAMPERSAUD, G. C., PEREIRA, M. A., GIRARD, B. L., ADAMS, J. & METZL, J. D. 2005. Review - Breakfast habits, nutritional status, body weight, and academic performance in children and adolescents. *Journal of the American Dietetic Association*, 105, 743-60.

- RITTER, K. A. D., PAPE, K., JOHNSON, R., WESTIN, S., HOLMEN, T. L. & BJØRNGAARD, J. H. 2012. School dropout: a major public health challenge: a 10-year prospective study on medical and non-medical social insurance benefits in young adulthood, the young-HUNT 1 Study (Norway). *Journal of Epidemiology and Community Health*, 66, 995-1000.
- ROEPSTORFF, A. 1997. Den symbolske betydning af kalaalimernit. *Kalaalimernit – Rapport fra seminaret om Den sociokulturelle og sundhedsmæssige betydning af kalaalimernit 6. og 7. maj 1997 i Nuuk*. Nuuk: INUSSUK – Arktisk Forskningsjournal 1 Grønlands Hjemmestyre.
- SCHNOHR, C. & NICLASSEN, B. V. 2006. Bullying among Greenlandic schoolchildren: development since 1994 and relations to health and health behaviour. *Int. J. Circumpolar Health*, 65, 305-12.
- SCHNOHR, C., PEDERSEN, J., ALCÓN, M. & NICLASSEN, B. 2005a. Sundhed og helbred hos skolebørn i Grønland fra 1994 til 2002 [Health in Greenlandic School-Children from 1994 to 2002]. Nuuk: Inussuk Report No. 2-2004.
- SCHNOHR, C., PEDERSEN, J., ALCÓN, M. & NICLASSEN, B. 2005b. Sundhed og helbred hos skolebørn i Grønland fra 1994 til 2002 [Health in Greenlandic schoolchildren from 1994 to 2002]. *Inussuk Report No. 2-2004*. Nuuk: Grønlands Hjemmestyre.
- SIBLEY, B. A. & ETNIER, J. L. 2003. The relationship between physical activity and cognition in children: A meta-analysis. *Pediatric Exercise Science*, 15, 243-56.
- SIMONS-MORTON, B. G., HAYNIE, D. & NOELKE, E. 2009. Social Influences: The effects of socialization, selection, and social normative processes on health behavior. In: DICLEMENTE, R. (ed.) *Emerging theories in health behavior and health promotion*. San Francisco: Jossey-Bass.
- SPEIN, A. R., PEDERSEN, C. P., SILVIKEN, A. C., MELHUS, M., KVERNMO, S. E. & BJERREGAARD, P. 2013. Self-rated health among Greenlandic Inuit and Norwegian Sami adolescents: associated risk and protective correlates. *Int J Circumpolar Health*, 72, 19793.
- STYRELSEN FOR SUNDHED OG FOREBYGGELSE 2008. Cariesstrategi Grønland 2008 - 2018. Nuuk: Styrelsen for Sundhed og Forebyggelse.

TELAMA, R. 2009. Tracking of physical activity from childhood to adulthood: a review. *Obesity Facts*, 2, 187-95.

THE CHILDREN'S SOCIETY The Good Childhood Report 2014. London.

TJORA, T., HETLAND, J., AARO, L. E. & OVERLAND, S. 2011. Distal and proximal family predictors of adolescents' smoking initiation and development: a longitudinal latent curve model analysis. *BMC Public Health*, 11, pp 911.

TORSHEIM, T., CURRIE, C., BOYCE, W. & SAMDAL, O. 2006. Country material distribution and adolescents' perceived health: multilevel study of adolescents in 27 countries. *Journal of Epidemiology and Community Health* 60, 156-61.

TORSHEIM, T. & WOLD, B. 2001. School-related stress, support, and subjective health complaints among early adolescents: a multilevel approach. *Journal of Adolescence* 24, 701-13.

UNITED NATIONS 1989. Convention on the Rights of the Child. New York: United Nations.

VINDFELD, S., SCHNOHR, C. & NICLASSEN, B. 2009. Trends in physical activity in Greenlandic schoolchildren from 1994 to 2006. *International Journal of Circumpolar Health*, 68, 42-52.

VREEMAN, R. C. & CARROLL, A. E. 2007. A systematic review of school-based interventions to prevent bullying. *Arch Pediatr Adolesc Med*, 161, 78-88.

WATERS, S., CROSS, D. & SHAW, T. 2010. Does the nature of school matter? An exploration of selected school ecology factors on adolescent perceptions of school connectedness. *British Journal of Educational Psychology*, 80, 381-402.

WATERS, S., CROSS, D. S. & RENIONS, K. 2009. Social and Ecological Structures Supporting Adolescent Connectedness to School: A Theoretical Model. *Journal of School Health*, 79, 516-24.

WAY, N., REDDY, R. & RHODES, J. 2007. Students' perceptions of school climate during the middle school years: Associations to trajectories of psychological and behavioral adjustment *American Journal of Community Psychology*, 40, 194-213.

WICKI, M., GMEL, G., KUNTSCHE, E., REHM, J. & GRICHTING, E. 2006. Is alcopop consumption in Switzerland associated with riskier drinking patterns and more alcohol-related problems? *Addiction*, 101, 522-33.

WORLD HEALTH ORGANIZATION 2001. Mental Health: new understanding, new hope. *World Health Report 2001*. Geneva: WHO.

WORLD HEALTH ORGANIZATION 2011. WHO Report on the global tobacco epidemic 2011. Warning about the dangers of tobacco. Geneva.

WORLD HEALTH ORGANIZATION REGIONAL OFFICE FOR EUROPE 1999. Health21: The health for all policy frameworks for the WHO European Region. *European Health for all Series No. 6*. Copenhagen: World Health Organization Regional Office for Europe.

WORLD HEALTH ORGANIZATION REGIONAL OFFICE FOR EUROPE 2005. Public health action for healthier children and populations. The European Health Report 2005. Copenhagen: World Health Organization.

WORLD HEALTH ORGANIZATION REGIONAL OFFICE FOR EUROPE 2008. European Action Plan for Food and Nutrition Policy 2007-2012. Copenhagen: World Health Organization Regional Office for Europe.

YOUNG, T. K. & BJERREGAARD, P. (eds.) 2008. *Health transitions in Arctic populations*, Toronto: University of Toronto Press.

Bilag 1. Deltagelsen i undersøgelsen i 2014

Af Birgit Niclasen

I de fleste øvrige lande, der deltager i HSC undersøgelsen sker dataindsamlingen på et tilfældigt udvalg af skoler, så i alt omkring 1500 elever deltager på hvert af de klassetrin, der svarer til 5., 7. og 9. klasse i Grønland. På grund af det lille antal skoleelever i Grønland sker dataindsamlingen i Grønland, ligesom i fx Malta og Luxemburg anderledes. Her tilbydes alle landets skoler at deltage.

I 2014 blev alle landets folkeskoler med elever i 5. til 10. klasse inviteret til at deltage. I de tidligere undersøgelser fra 1994 til 2006 deltog elever i 6. til 11. klasse, men 11. klasse blev afskaffet i 2008 og er fra undersøgelsen 2010 valgt at alle elever i 5.-10. klasse skulle tilbydes deltagelse. Specialskoler deltog ikke.

Deltagelsen i 2014 er både udregnet på baggrund af det totale antal elever i 5.-10. klasse i Grønland og på baggrund af antal af elever i 5.-10. klasse på de deltagende skoler. Deltagelsen er som tidligere opgjort ud fra antal elever opgivet til publikationen "Folkeskolen i Grønland 2013-2014".

Da sundhedsvaner ofte "smitter" i en klasse blev i 2014 for første gang spurgt til klassens navn eller bogstav. Det viste, at eleverne i specialklasserne på mange skoler ikke deltager. Det har betydning for den samlede deltagelse i undersøgelsen. Af denne fremgår det totale antal elever i specialklasse. Specialklasserne er som i 2014 medregnet med en faktor 0,6, for for skoler, hvor også specialklasseelever deltog. For de øvrige skoler med specialklasser er elever i specialklasse indregnet med en faktor 0,1 for ikke at undervurdere antallet af deltagere fra specialklasser.

Tabel Bilag 1.1 Antal besvarelser, antal elever og deltagerprocenter.

	2014
Antal besvarelser (b)	1.888 elever
Antal elever i 5. - 10.klasse på inviterede skoler (a)	4.909 elever
Andel elever i 5. - 10.klasse på de deltagende skoler (c)*, **	3.604 elever
Deltagerprocent af alle inviterede elever (100 x b/a)	38,5%
Deltagerprocent på de deltagende skoler (100 x b/c)	52,4%

* Det er forudsat i beregningen, at elever i specialklasser er ligeligt fordelt på årgangene, ** 1 skole i tilmeldte kun 3 klasser.

De deltagende 42 skoler var fordelt over hele landet. Deltagelsen fordelt på kommuner er vist i Tabel 2.2. Denne viste, at den laveste deltagerandel i forhold til alle elever var i Kommuneqarfik Sermersooq, mens den laveste andel af elever på deltagende skoler fandtes i Kujalleq Kommunua.

Tabel Bilag 1.2 Deltagende indenfor de enkelte kommuner i%.

Kommune	2010			
	Kujalleq	Sermersooq	Sermersooq	Sermersooq
Bosteder med deltagende skoler	Nanortalik	Nuuk (Nuuk	Sisimiut	Upernavik
	Narsaq*	Internationale	Maniitsoq	Uummannaq
	Tasiusaq	Friskole,	Kangerlussuaq	Ilulissat
	Qasiarsuk	Nuussuaq,	Napasooq	Aasiaat
	Narsarsuaq	Kangilinnuguit,	Itilleq	Qeqertarsuaq
	Aappilattoq	Ukaliussak,	Kangaamiut	Qasigiannuguit
	All Paa	Atuarfik	Sarfanguaq	Niaqornat
	Ammassivik	Samuel		Kitsissuarsuit
	Igaliko	Kleinschmidt,		Siorapaluk
		Atuarfik Hans		Kullorsuaq
		Lynge)		Aappilattoq
		Arsuk		Innaarsuit
		Tasiilaq		Ikerasak
	Ittoqortormiut		Ikerasaarsuk	
	Tiniteqilaaq		Niaqornaarsuk	
	Kulusuk		Attu	
	Isertoq			
Deltagerprocent i alt	20,3	39,0	26,9	50,0
Deltagerprocent på deltagende skoler	37,5	44,5	38,8	72,2

* Kun skolelederskema modtaget.

I 2010 er deltagerprocenten i alt 40,0% og deltagelsen på skolerne 64,8%. Den totale deltagerprocent er lidt lavere, mens deltagelsen på de enkelte skoler er noget lavere end i 2010, men til gengæld deltog 44 skoler i 2014 mod 38 i 2010.

Herudover deltog også elever på Villads Villadsens efterskole i Qasigiannuguit. Disse er ikke indregnet i deltagelsen for folkeskolerne.